

DEMÉNY PÉTER

EGY NAGY, KANYARGÓ KÖNYVTÁR SZEREPLŐJE

Bányai Éva, Demeter Zsuzsa, Egyed Emese
(szerk.): *Bálint Tibor 90 – Textusok, kontextusok*

■ Az egyik rögeszmém, amit Milan Kundera fogalmazott meg az *Elárult testamentumok*ban: egy művészt nemcsak, sőt nem is elsősorban a kis kontextusban kell megítélni, nemzete művészetén belül, mert ezzel önként leszűkítjük saját szemhatárunkat, és csökkentjük befogadásának hatósugarát – ellenkezőleg, a nagy kontextusban kell megítélni, hogy az egész világ művészetében játszott szerepét lássuk, és hatását abban vegyük szemügyre. Kundera Janáček példáját hozza fel, akinek lelkes monográfiát áldozott egy cseh zenetörténész, amelyben azonban szóba sem kerül Bartók vagy Schönberg, márpedig éppen velük, az ő törekvéseikkel a leginkább rokon mindaz, amit a cseh zeneszerző művelt és amivel kísérletezett.

Éppen ezért örülök annak, hogy a Bálint Tibornak szentelt konferenciakötetben – Bányai Éva és szervezőtársai a 90. születésnapra hívtak össze találkozózt *Textusok, kontextusok* címmel – rendre szóba kerül Mándy Iván, Gelléri Andor Endre vagy Fejes Endre. A *Zokogó majom* szerzője sokáig leginkább „erdélyi szerző”-nek számított, a kültelki Kolozsvár nagy írójának, az élehetetlenek megéneklőjének. Szilágyi Istvánnal állították párhuzamba, és emlékszem, mennyire zokon vette, amikor egy tanácskozáson Visky András feltette a költői kérdést: „*Sinistra körzet* kontra *Kő hull apadó kútba?!*” Addig mindenütt emlegették Bálint Tibort; 1990 után kezdtek szórványosabban emlegetni – Dávid Gyula mesélte, hogy sírva fakadt a *Bábel toronyháza* bemutatóján, olyan

kevesen jöttek el –, és sajnos már nem érthette meg a reneszánszát.

Márpedig ez a kötet éppen erről ad hírt. Már Szilágyi Zsófia is beszél Móricz-monográfiájában Bálint Tiborról, ez a könyv azonban beteljesít valamit, ha remélhetőleg csak ideiglenesen is. Érzésem szerint Bertha Zoltán összefoglalója rosszkor jelent meg: 1990-ben leginkább a rendszerváltás viharát éltük; Demeter Zsuzsa értelmezése viszont a legjobbkor, ráépülhet az érdeklődés.

Az is jó ebben a könyvben, hogy szinte mindig új szempontokat vet fel. Szajbély Mihály Bálint Tibor újságírói munkáját elemzi, Gintli Tibor vitatkozik azzal, hogy a *Zokogó majom* anekdotikus szerkesztésű lenne, Horváth Csaba Konrád György *Látogatójával* is összeolvassa a regényt Fejes *Rozsdatemetője* mellett, Papp Ágnes Klára pedig Mándy Ivánnal a Bálint Tibor-életművet, Demeter Zsuzsa *Levelek a Fellegvárra* címmel közöl tanulmányt. Tapodi Zsuzsa Tompa Andrea regényeit veszi sorra a konferencia „hősének” opusával párhuzamosan, Balázs Imre József Kántor Lajos „szemüvegén” keresztül vizsgálja a Bálint Tibor-életművet, Cseke Péter az erkölcsei ellenzék írójáról beszél, Dávid Gyula a *Bábel toronyháza* keletkezéséről. Egyed Emese a fordítónak szentel alapos tanulmányt. Bányai Éva a *Zokogó majom* térképzeiteit elemzi, s ez megint olyan perspektíva, amilyennel nemigen találkoztunk eddig.

Mint látható, nem kizárólag a *Zokogó majom*ról esik szó, noha nyilván folyamatosan előkerül. Antal Balázsnál és